

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Ткачук О.М.

Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті з'ясовано питання щодо важливості успішного функціонування аграрного сектору в країні. Розглянуто глобальні тенденції сучасного розвитку агросфери. Визначено головні інноваційні орієнтири відносно покращення загального стану останньої. Здійснено оглядове дослідження стану галузей землеробства і тваринництва в Україні у ракурсі застосування останніх науково-технічних досягнень, з метою ефективного використання наявного потенціалу для подальшого економічного зростання.

Ключові слова: аграрний сектор, підприємці-аграрії, агроновація, землеробство, аналіз ґрунтів, тваринництво.

Постановка проблеми. Як відомо, Україна є аграрно-індустріальною державою, що забезпечує формування більшої частини її бюджету. Аграрна сфера являє собою базову складову національної економіки, визначаючи соціально-господарське зростання країни, суспільний рівень життя її громадян та ступінь задоволення населення товарами продовольчої галузі. Швидке технологічне нарощування передбачає суттєві зміни в сільському господарстві, вимагаючи від підприємців своєчасного охоплення ситуації та мобільного втілення інноваційних досягнень в умовах конкурентного середовища. Фундаментом для ефективного розвитку цього сектору є реалізація інноваційних підходів на агропідприємствах за умови потужної фінансової та законодавчої урядової підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цікаві дослідження різних аспектів діяльності щодо впровадження нововведень в аграрній сфері були здійснені такими іноземними вченими як Л. Фрерічс, Л. Тайлк, Д. Херд, В. Джушка, М. Куніш, Х. Тамасі, Дж. К. Вегнер [1-6] тощо. А також сучасними вітчизняними науковцями, серед яких – В. Андрійчук, Н. Бурлака, А. Гребеннікова, С. Коляденко, Г. Невинська, М. Малік, М. Правдюк, О. Томчук, Л. Чудак, Н. Юрчук, О. Янковська [7-17] та інші.

Незважаючи на цінність наявних праць, подальшого вивчення потребує науково-технічний аспект розвитку сільського господарства у розрізі його основних підгалузей – землеробства і тваринництва в умовах сьогоденних соціально-економічних перетворень в нашій країні.

Метою статті є визначення головних тенденцій стосовно оптимізації стану аграрної сфери в Україні з урахуванням теперішніх інноваційних процесів. Головним завданням при цьому є виявлення наявних недоліків і бажаних орієнтирів для отримання більш високих результатів у виробництві відповідної продукції.

Виклад основного матеріалу. Аграрний простір є важливою складовою господарства держави, що визначає рівень її соціально-економічного зростання. Сільськогосподарська галузь – це комплекс міцних суспільних взаємозв'язків, які формуються в процесі комунікацій людини з природою під час застосування ресурсів навколишнього середовища для виробництва продуктів харчування [18, с. 2]. Враховуючи наведене, можна стверджувати, що розгляд тенденцій розвитку аграрного сектору також торкається інтересів всього населення країни.

Збільшення виробничих показників агродіяльності та екологічно збалансоване застосування ресурсного потенціалу є вкрай важливою і достатньо складною задачею для будь-якої цивілізованої держави. Останнє може бути досягнуто завдяки розробці та впровадженню у життя гармонійної стратегії розвитку аграрного сектору на базі удосконалення процесів управління можливостями та умовами використання природних ресурсів планети, що представлено нижче (рис. 1).

Дійсно, останнім часом пріоритети ведення господарської діяльності спрямовано на сталий розвиток, який замінив комплексне розширення посівних полів. Суттєвим орієнтиром для підприємців-аграріїв є отримана можливість контролю за наявними земельними угіддями, що дозволяє заощаджувати значні кошти. Поряд з цим, стрімке удосконалення технологій призводить до відчутних змін у веденні справи. НТП вимагає від фермерів мобільності та більш жорсткої конкуренції. Модернізується агротехніка (зокрема, сіялки, трактори, комбайни), а чисельність працівників на 1 га земель помітно зменшується. Водночас, децю знижується пропозиція агропродукції на ринку, і попит на неї – зростає. Навіть завдяки чималій врожайності глобальне зменшення цін на сільгосптовари стимулює бізнесменів до перероблення і виробництва продукції з більшою додатковою вартістю, чим визначається дана галузь у провідних державах. Але українські компанії, застосовуючи корисний досвід закордонних колег, поки що не слідують їх прикладу [20].

Відзначимо, що нині спостерігається глобальне «омолодження» віку підприємців-аграріїв (30-35 років). Виникають невеличкі ферми, які застосовують новації, сприяючи зростанню доходів. На даний час в нашій державі триває подальше холдингове нарощування сільськогосподарських угідь. При цьому, малі господарства не розширюються, що пояснюється існуванням земельного мораторію. В сучасний період соціально-економічних змін, на шляху до євроінтеграції, Україна впевнено крокує до скасування останнього за підтримки Міжнародного валютного фонду [20].

Загалом, суттєвою проблемою вітчизняних аграрних компаній є відсутність чіткої сформованих стратегічних цілей, а також своєчасного моніторингу зібраних даних стосовно площ угідь, якості землі, врожайності. Крім того, важливим у процесі обробки землі є: правильне визначення та придбання необхідних і корисних інноваційних

Рис. 1. Стратегія розвитку аграрного сектору на основі удосконалення процесів управління ресурсами [19]

технологій; ефективне управління трудовими ресурсами, що вимагає постійного стимулювання до результативної праці з чітким розподілом обов'язків у колективі та формуванням спеціалізованих відділів (в тому числі – з втілення агро-новацій на підприємстві).

Поміж головних недоліків керування персоналом доцільно визначити той факт, що менеджери компанії часто мало обізнані у питаннях виробничого процесу і технічного обладнання, що призводить до марнотратства. Тому перед закупівлею певної новачки слід проводити ретельний аналіз необхідності саме в ній з розрахунком можливого терміну окупності та детальним вивченням ймовірних шляхів використання. Насправді, високоточні механізми позиціонування, автоматизовані управлінські системи, дистанційне зондування, безпілотники у змозі істотно полегшити працю людей.

Землеробство потребує виважених розрахунків стосовно ймовірних зовнішніх впливів на врожайність, що заохочує спеціалістів до збору реальних даних про рослинницьку культуру (загрози для її зростання, дефіцит поживних речовин у ґрунті). Сьогодні це можливо реалізувати завдяки оснащенню полів дронами, які застосовуються для створення ортофотопланів, розгляду рельєфу та формування вегетаційних індексів (з отриманням швидкого результату) [21].

Необхідним є постійне проведення агрохімічного аналізу ґрунтів з виявленням причин, які викликають їх деградацію. Правильна обробка землі завжди вимагає присутності фахівців, що уважно спостерігають за якістю технічної роботи механізаторів.

Бізнесмени-аграрії в світі все частіше використовують інноваційні розробки для підвищення рівня власної конкурентоспроможності. Наукові технології, які базуються на аерофотозніманні, датчиках зелені, картографуванні ґрунтів, ме-

тереологічних відомостях, тепер є обов'язковою складовою «розумної ферми» [22].

У контексті розгляду вітчизняної галузі тваринництва слід, насамперед, зазначити потребу в її оновленні. Як відомо, цей сектор є одним з головних видів зростання показників прибутковості аграрної сфери. Так, у 2018 році в держбюджеті на його системне удосконалення та підтримку було передбачено понад 2 млрд грн [23]. Доцільним напрямом є формування основних засад щодо втілення довгострокових планів розвитку, оскільки відгодівля великої рогатої худоби (ВРХ) та виробництво продуктів з неї є капіталовкладеннями стосовно окупності на термін, більший, ніж один рік. Зауважимо, що придбання аграрними підприємствами молодяку ВРХ у населення з подальшою його реалізацією (ситуація, яка домінує в Україні нині) є не достатньо ефективним орієнтиром для розширення агробізнесу.

Статистичні дані свідчать, що протягом 2017 року продаж вітчизняної яловичини за кордон зріс майже в 2 рази. Одночасно, суттєво збільшився експорт живої ВРХ, головним чином, до Азербайджану та Єгипту (51 тис голів). Бажаними та ймовірними ринками для розвитку експорту яловичини в Україні залишаються держави Близького і Середнього Сходу, країни Азії. Нині розглядається форма ветеринарного сертифіката між українськими та китайськими компетентними установами відносно збуту вітчизняної замороженої яловичини до КНР. Поряд з цим, розпочато процедуру з одержання дозволу на постачання м'яса до ринків таких держав як КСА, Ізраїль, Індонезія. Загалом, експорт яловичини в Україні щорічно складає суму в \$200 млн з прогнозованими потенційними можливостями у \$2 млрд тощо [23].

На наш погляд, розвиток тваринництва вимагає постійної уваги та підтримки уряду, що може

бути реалізовано за рахунок зниження вартості спорудження чи ремонту відповідних господарств, покращення кредитних умов для більш успішного функціонування сектору, прогресу в області генетики та селекційної справи.

Висновки і пропозиції. В цілому, Україна має значний потенціал для сільськогосподарського розвитку, що може слугувати міцним фундаментом її економічного зростання на основі реалізації інноваційних досягнень. Першочерговим завданням держави є скасування земельного мораторію з підтримкою фермерів сучасною матеріально-технічною базою (на рівні світових стандартів). Це сприятиме вирішенню стратегічних питань щодо просування вітчизняної агропродукції на європейські та інші ринки.

Таким чином, головними тенденціями зростання вітчизняної аграрної сфери в умовах сьогоденних змін можуть бути: систематичне

технологічне переоснащення агропідприємств; втілення прогресивних управлінських рішень; оптимізація рівня підготовки персоналу в області використання останніх досягнень; застосування енерго- і ресурсоощадних новацій; формування сучасної інформаційної та наглядової системи для обґрунтування потреби в конкретних нововведеннях. Необхідними є подальші розробка і впровадження державної інноваційної стратегії розвитку аграрного сектору, наявність стабільної законодавчої бази. Це має забезпечити укріплення довіри інвесторів і, удосконаленню показників державної економіки, в цілому.

Перспективами розвідки у вивченні даного питання можуть бути аналітичні дослідження з виявленням динаміки розвитку галузей тваринництва і землеробства, а також визначення ступеню впливу інноваційних процесів на покращення результатів господарської діяльності.

Список літератури:

- Frerichs, L., Thielke, L. (2015). New concepts of energy supply for sustainable agricultural systems. *Landtechnik*, 70(4), P. 167-174. – Retrived from: <http://dx.doi.org/10.15150/lt.2015.2672>.
- Herd, D. (2014). Network systems and cloud applications in livestock farming. *Landtechnik*, 69 (5), P. 245-248. – Retrived from: <http://dx.doi.org/10.15150/lt.2014.617>.
- Juschka, W., Struschka, M. (2015). New NOx reduction methods in utilizing agricultural residues as energy source. *Landtechnik*, 70(5), P. 181-192. – Retrived from: <http://dx.doi.org/10.15150/lt.2015.2674>.
- Kunisch, M. (2016). Big Data in agriculture – perspectives for a service organisation. *Landtechnik*, 71(1), P. 1-3. – Retrived from: <http://dx.doi.org/10.15150/lt.2016.3117>.
- Tamásy, Ch. (2015). Innovations secure the future viability of intensive farming regions. *Landtechnik*, 70(2), P. 15-16.
- Wegener, J.K. (2015). More resources for plant protection: The best is the enemy of the good. *Landtechnik*, 70(3), P. 44-45. Retrived from: <http://dx.doi.org/10.15150/lt.2015.2662>.
- Андрійчук В.Г. Виклики агробізнесу: пошук відповідей / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК: Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2015. – № 5. – С. 12-22.
- Бурлака Н.І. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва у процесі реформування земельних відносин / Н.І. Бурлака // Економіка. Фінанси. Менеджмент. – 2018. – № 1(29). – С. 56-67.
- Гребеннікова А.А. Розвиток сільського господарства на інноваційній основі / А.А. Гребеннікова // Ефективна економіка. – 2016. – № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5338>.
- Коляденко С.В. Вплив соціально-економічних та екологічних факторів на інтенсивність використання земель / С.В. Коляденко // Економіка. Фінанси. Менеджмент. – 2017. – № 9(25). – С. 46-58.
- Невінська Г.Б. Проблемні аспекти інноваційного розвитку аграрного виробництва / Г.Б. Невінська. – Агросвіт. – 2017. – № 1-2. – С. 35-38.
- Малік М.Й. Підприємництво і розвиток сільських територій / М.Й. Малік // Економіка АПК. – 2016. – № 6. – С. 97-103 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_6_12.
- Правдюк М.В. Стан аналітичного забезпечення управління аграрними підприємствами Вінницької області / М.В. Правдюк // Економіка. Фінанси. Менеджмент. – 2017. – № 11(27). – С. 44-56.
- Томчук О.Ф. Документальне відображення земельних ділянок у системі обліку / О.Ф. Томчук, Л.І. Федоришина // Економіка. Фінанси. Менеджмент. – 2017. – № 1(17). – С. 112-122.
- Чудак Л.А. Сучасні тенденції та проблеми оподаткування сільськогосподарських підприємств України / Л.А. Чудак // Економіка. Фінанси. Менеджмент. – 2017. – № 6(22). – С. 146-157.
- Юрчук Н.П. Системний розвиток електронного сільського господарства / Н.П. Юрчук, Ю.В. Околько // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – № 9. – С. 63-74 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2016_9_8.
- Янковська О.І. Особливості інновацій в сільському господарстві / О.І. Янковська // Економіка. Управління. Інновації. – 2010. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_2_54/.
- Германюк Н.В. Інноваційний розвиток та управління в аграрному секторі України / Н.В. Германюк // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – № 4(09). – С. 37-41.
- Ульянченко О.В. Стратегія стійкого розвитку аграрного сектору економіки на основі підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом / О.В. Ульянченко, В.С. Тітова // Економіка та управління УПК: 36. наук. праць. – Біла Церква, 2009. – Вип. 1(66). – С. 119-124.
- Топ-10 трендов в АПК, которые скоро придут в Украину [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://biz.liga.net/all/prodovolstvie/stati/3690381-top-10-trendov-v-apk-kotorye-skoro-pridut-v-ukrainu.htm>.
- Дрони в агросекторе: способы применения в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://agroportal.ua/publishing/analitika/dronu-v-agro-sektore-sposoby-primeneniya/>.
- Інноваційна діяльність в сільському господарстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/38-vosma-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-konferentsiya-naukova-dumka-suchas-nosti-i-majbutnogo/90-innovatsijna-diyalnist-v-silskomu-gospodarstvi>.
- Розвиток тваринництва є пріоритетним напрямом для Мінагрополітики на 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/rozvitok-tvarinnictva-e-prioritnim-naprptomom-dla-minagropolitiki-na-2018-rik>.

Ткачук О.М.

Винницкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье рассмотрена важность успешного функционирования аграрного сектора в стране. Изучены глобальные тенденции современного развития аграрной сферы. Определены главные инновационные направления относительно улучшения ее общего состояния. Выполнено обзорное исследование состояния отраслей земледелия и животноводства в Украине в ракурсе внедрения последних научно-технических достижений, с целью эффективного использования существующего потенциала для дальнейшего экономического роста.

Ключевые слова: аграрный сектор, предприниматели-аграрии, агроновация, земледелие, анализ грунта, животноводство.

Tkachuk O.M.

Vinnitsia Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics

THE MAIN TENDENCIES OF THE DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN SECTOR IN UKRAINE

Summary

The article discusses the importance of successful functioning of the agricultural sector in the country. The global trends of the modern development of agrarian sphere are studied. The main innovative directions regarding the improvement of its general condition are identified. A survey study of the state of agriculture and livestock industries in Ukraine is carried out in terms of introducing the latest scientific and technological achievements, with the aim of effectively using the existing potential for further economic growth.

Keywords: agrarian sector, entrepreneurs-agrarians, agronovation, agriculture, soil analysis, livestock.